

اعتراضات عبرت‌هایی که گرفته نمی‌شود

برای جلوگیری از حوادث مشابه آبان‌ماه چه باید کرد؟

زمینه‌ای انجام نشده، مضاف بر اینکه حالا افزایش قیمت بنزین هم خود در کنار آن عوامل زمینه و بستری برای نارضایتی فراهم کرده است.

■ پرهیز از تحلیل‌های تک‌بعدی

این سخن در حقیقت ذهن را از تحلیل‌های تک‌بعدی همچون حواله دادن همه ماجرا به بیرون از مرزها، یا محدود دیدن نارضایتی‌ها به عملکرد دولت و حتی منحصر دیدن آنها در وضعیت اقتصادی و معیشتی پرهیز می‌دارد. چنان که دقت در شعارهای مطرح شده از سوی معترضان چه در آبان ۹۸ و چه در دی ماه ۹۶ هم به وضوح حکایت از آن داشت که دایره نارضایتی‌ها را نباید منحصر در یک عامل یا نهاد دید. نتیجه نظرسنجی مرکز افکارسنجی دانشجویان ایران «ایسپا» در روزهای ۲۵ تا ۲۵ دی ماه ۹۶ نشان می‌دهد که «۴۰ درصد شرکت‌کنندگان در پاسخ به این پرسش که مخاطب شعارهای مردم را چه کسی می‌دانید، قوه مجریه را مخاطب اصلی این شعارها عنوان کردند. همچنین ۳۴٫۷ درصد کل نظام و ۹۰٫۲ درصد روحانیت را مخاطبان شعارهای معترضان دی ماه ۹۶ تلقی کردند. همچنین ۹۰ درصد از مشارکت‌کنندگان در نظرسنجی بهبود وضعیت اقتصادی و فضای کسب و کار، ۳۰ درصد اعتراض به فساد مالی، ۲۰٫۶ درصد بی‌عدالتی، ۱۳٫۵ درصد قطع حمایت از برخی کشورها مانند سوریه و فلسطین، ۹۰٫۷ درصد آزادی بیان و ۲۰٫۳ درصد رفع حصر را خواسته اصلی شرکت‌کنندگان در تجمعات اعلام کردند.» (ایسپا ۱۸ بهمن ۹۶)

■ روایت وزیر کشور از عوامل اعتراضات دوسال پیش

عبدالرضا رحمانی فضلی، وزیر کشور هم دوسال پیش و چند هفته بعد از نارضایتی‌های دی ماه تأکید داشت که اعتراضات رانمی‌توان صرفاً به موضوع اقتصاد و معیشت مرتبط دانست؛ «در خلال اعتراض‌ها و پس از آن اینگونه عنوان شد فشارهای اقتصادی و مسائلی مثل بیکاری، وزن بالایی در شکل دادن اعتراض‌ها داشت. در حالی که این همه ماجرا نبود. نتایج تحقیقات میدانی نشان داد بیش از ۶۰ درصد کسانی که در اعتراض‌ها حضور داشتند، شاغل بودند. در حالی که اگر بیکاری و درخواست شغل، عامل اصلی اعتراض‌ها بود باید شمار بیکاران حاضر در اعتراض بسیار بیشتر از این تعداد بود؛ یا اگر فشارهای اقتصادی مهم‌ترین انگیزه بود، اعتراض‌ها باید در حاشیه شهرها دیده می‌شد؛ در حالی که این گونه نبود. همچنین گفته شد افرادی که از سمت مؤسسات مالی متضرر شده‌اند، اکثریت جمعیت معترضان را تشکیل می‌دادند در حالی که آمار نشان می‌داد این افراد حضور بسیار اندکی در این اعتراض‌ها داشتند.» (روزنامه ایران ۲۰ اسفند ۹۶)

پس عامل اصلی اعتراضات دی ماه ۹۶ چه بود؟ پاسخ دوسال پیش وزیر کشور همان تحلیل مقام امنیتی است که در بالا و در باره اعتراضات آبان ۹۸ آورده شد: «برخی نارضایتی‌ها هم در حوزه سیاسی، هم اقتصادی، هم اجتماعی و فرهنگی و امنیتی بود. همچنین ما در تحقیقات خود به هیچ وجه به سازمان یافتگی اعتراض‌ها نرسیدیم؛ به عبارت واضح‌تر به این نتیجه نرسیدیم که یک گروه، طیف و جناح یا معاندین و ضد انقلاب‌ها اعتراض‌ها را از بیرون سازماندهی کرده باشند. این حرف به معنای این نیست که معاندین و مخالفان از اعتراض‌ها سوء استفاده نکرده باشند چون هم در تشدید، هم در هدایت و هم برای بهره‌برداری نهایت تلاش خود را کردند.»

■ پیش‌بینی آشنا که محقق شد

حسام‌الدین آشنا، رئیس مرکز بررسی‌های استراتژیک ریاست جمهوری هم ۱۸ بهمن ماه در نشست رونمایی از نتایج نظرسنجی‌های ایسپا گفته بود: «از نظر نسبی از پاسخگویان به نظرسنجی این اعتراضات حاصل انباشت مطالبات و نارضایتی‌های اقتصادی، اجتماعی و سیاسی در طول سال‌ها و دهه‌های گذشته بود و اگر روند کنونی اصلاح نشود، پیش‌بینی می‌کنیم که در آینده شاهد وقوع اعتراضات بیشتری در حوزه‌های گوناگون باشیم. بنا به نحوه مواجهه با اعتراضات ممکن است با ورود دهک‌های پایین جامعه به

ابراهیم بهشتی
مدیر گروه سیاسی

آیا خیل عظیم نامزدهایی که برای ورود به مجلس خود را آماده می‌کنند و بخصوص طیف مخالفان دولت که استراتژی و تاکتیک خود را بر تشدید سیاه‌نمایی و حمله به دولت متمرکز کرده‌اند و بر موج مطالبات مردمی بدون توجه به امکانات و مقدرات کشور دامن می‌زنند، اساساً اندیشیدنی به عوامل زمینه‌ای اعتراضات و نارضایتی‌ها نزد آنها محلی از اعراب دارد؟

اعتراضات آبان‌ماه شباهت‌های بسیاری با اتفاقات دی ماه در سال ۹۶ داشت. البته سردار یدالله جوانی، معاون سیاسی سپاه گفته است که ابعاد آن از نمونه‌های ۸۸ و ۹۶ گسترده‌تر بوده است: «اتفاقی که در روزهای پایانی آبان‌ماه رخ داد، مسأله‌ای گسترده و جدید بود که گرچه نمونه‌هایی از آن در اغتشاشات سال ۸۸ و ۹۶ دیدیم اما به لحاظ گستردگی در ابعادی بسیار کوچک‌تر از حوادث اخیر قرار دارد.»

(تسним ۸ آذر)

نتیجه نظرسنجی مرکز

افکارسنجی دانشجویان ایران

«ایسپا» در روزهای ۵ تا ۲۵ دی

ماه ۹۶ نشان می‌دهد که «۴۰

درصد شرکت‌کنندگان در پاسخ

به این پرسش که مخاطب

شعارهای مردم را چه کسی

می‌دانید، قوه مجریه را مخاطب

اصلی این شعارها عنوان کردند.

همچنین ۳۴٫۷ درصد کل

نظام و ۹۰٫۲ درصد روحانیت را

مخاطبان شعارهای معترضان

دی ماه ۹۶ تلقی کردند

بافروکش کردن اعتراضات آبان‌ماه آنچه در تحلیل‌ها و رسانه‌ها برجسته شد، پرداختن به چرایی شکل‌گیری آن، ارتباط داشتن یا نداشتن آن به خارج از کشور و در نهایت ارائه راهکارهایی برای جلوگیری از تکرار آن بود. با وجود ارائه برخی پیشنهادها و تأکیدات از سوی صاحب‌نظران و تحلیل‌گران و حتی برخی مسئولان برای از بین بردن زمینه‌های بروز اعتراضات به شکل خشونت‌آمیز و تخریبی، اما این نوشتار نشان می‌دهد که چرا از هم‌اکنون باید در انتظار وقوع حوادث مشابه بود.

چندی پیش یک مقام امنیتی، تحلیلی از اتفاقات آبان‌ماه ارائه کرد. گذشته از مباحث انجام شده در این جلسه مقام امنیتی یاد شده نکته قابل تأملی را به زبان آورد که به نظر می‌رسد پاشنه آشیل تحلیل‌ها و راهکارهای حاکمیتی معطوف به نارضایتی‌ها در همان نکته نهفته است. او اشاره کرد اعتراضات بنزینی عوامل زمینه‌ای

مختلفی در حوزه‌های اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی و سیاسی داشته است که برای جلوگیری از تکرار حوادث مشابه باید آنها را حل و فصل کرد. اما خود او نیز یادآوری کرد که متأسفانه اقدامات اساسی معطوف به حل این عوامل